

UNELE ASPECTE DIN ACTIVITATEA AGENȚILOR ECONOMICI ȘI DEPĂȘIREA CRIZEI ECONOMICE

*Ion MOROZNIUC, cerc. științific IEFS
Tatiana IAȚIȘIN, cerc. științific IEFS*

Abstract. The year 2011 is a tough one, marked by the struggle for survival of the real sector of the economy, but through intelligent public policies and scroll speed acceleration of structural reforms, the fragile economic recovery in 2010 may strengthen in 2011.

Impactul crizei financiare și economice mondiale declanșată în anul 2008 s-a resimțit fără întârziere și în Moldova. Vom reda doar câteva cifre ca să putem aprecia impactul crizei: în anul 2009 Produsul Intern Brut (PIB) al țării a diminuat cu 7%, investițiile în capital fix au scăzut cu circa 45%, exporturile și importurile au cunoscut un declin de 20% și 30%, iar deficitul bugetar a atins nivelul de 7% din PIB. Factorul de bază ce a afectat situația economică a întreprinderilor, a fost transmiterea crizei prin economia reală. Exportatorii au resimțit urmările crizei prin diminuarea volumelor de export din cauza problemelor cu care sau confruntat partenerii străini, iar importatorii prin scăderea drastică, după diminuarea remitențelor, a consumului intern, care era alimentat în special din importuri. Aceasta a afectat atât volumul de lichidități pe piață, cât și atractivitatea multor companii autohtone.

Moldova, o țară mică cu o economie deschisă, în anul 2009 s-a pomenit în situația de “beneficiar” al crizei ce lua amploare, lăsând o amprentă care a influențat economia și pe parcursul anului 2010. Din cauza constrângerilor financiare dure amplificate de haosul politic prelungit, autoritățile nu au avut șansa de a recurge la pachete de stimulare, din partea țărilor mai bogate. În aceste condiții criza financiar-economică a redus dramatic interesul investitorilor autohtoni și străini, ținând cont și de prezența multiplelor dereglări, care pe parcursul anilor așa și n-a devenit un instrument eficient de finanțare a economiei reale.

La începutul anului 2010 vulnerabilitatea țărilor europene se mai menținea încă la un nivel destul de ridicat și era într-o fază generală cu cele din occident. În această situație, toate statele au adoptat măsuri mai puțin populare, dar, care puteau funcționa eficient. Un șir de țări au fost nevoite să se împrumute pentru atenuarea impactului crizei în 2010 și pentru obținerea unui efect al investițiilor pe timp de criză. În aceste condiții, cel mai important obiectiv îl reprezenta evitarea unei noi crize și menținerea, deși lentă, a relansării economice. Astfel economia mondială și-a reluat cursul spre redresare iar majoritatea investitorilor la nivel mondial și-au exprimat încrederea că criza financiară este depășită și economia mondială per ansamblu s-a stabilizat.

Anul 2010, pentru Moldova, la general, nu a fost un an rău. Chiar poate că a fost surprinzător de bun dacă ținem cont de condițiile existente, creșterea economică a constituit 6,9% față de anul precedent, deci am ieșit din criza economică de proporții provocată de criza financiară mondială. S-a produs o creștere în sectorul industrial, o creștere în sectorul agricol și, lucru important, creșterea exporturilor a devansat creșterea importurilor, echilibrând ușor balanța comercială. Să menționăm și faptul că creșterea care s-a produs a fost o consecință a recesiunii economice care a survenit în anul de criză. Prin urmare, succesele obținute nu au făcut altceva decât să revenim la punctul de plecare. Recuperarea economică din 2010 a reprezentat de fapt o „creștere-fără-dezvoltare”, ne fiind asigurată de multiplicarea locurilor de muncă, astfel populația a devenit într-o situație și mai dornică de a emigra și aceasta în condițiile în care Moldova deja demonstra-se o rată de ocupare a forței de muncă extrem de joasă: mai puțin de 40 la sută. În același timp, rata oficială a șomajului a atins 7,4%, iar 10% din cei care dispuneau de un loc de muncă făceau referințe că ar fi sub-ocupați în timp.

Totodată, revenirea economică nu e însoțită de o promovare autentică a reformelor structurale. O problemă serioasă pentru promovarea reformelor ține de calitatea instituțiilor. De fapt Moldova are succese modeste la capitolul crearea unui cadru instituțional solid, care ar eficientiza creșterea economică. Prin aceasta se explică și promovarea lentă a reformelor orientate spre crearea condițiilor favorabile pentru mediul de afaceri. Trebuie să menționăm cu regret însă, că pe fondalul unei reveniri generale, economia națională continuă să fie afectată de procesul de dezindustrializare. Eforturile Guvernului pe parcursul anului 2010, au fost îndreptate spre consolidarea capacităților instituționale și crearea condițiilor de dezvoltare în cadrul a trei regiuni de dezvoltare – Nord, Centru și Sud. Începând cu anul 2012 și până în 2019 activitățile de dezvoltare regională, conform planurilor de activitate, vor fi focusate în celelalte regiuni de dezvoltare: Unitatea teritorială autonomă Găgăuza, municipiul Chișinău și Regiunea de dezvoltare Transnistria. Obiectivele de dezvoltare regională sunt ambițioase și vizează obținerea unei dezvoltări social-economice echilibrate și durabile pe întreg teritoriul republicii. În ce măsură, însă, aceste obiective vor avea efecte la nivel regional și în final la cel național, rămâne să apreciem în timp, întrucât într-un an de zile (2010) nu s-au realizat prea multe.

Fragila și totodată neașteptata revenire economică pe parcursul anului 2010 nu e însoțită din păcate de o promovare autentică a reformelor structurale, care ar putea încuraja dezvoltarea mediului de afaceri. Activitatea agenților economici într-un climat neprietenos și incert face deosebit de dificilă atingerea mult râvnitei direcționări a economiei naționale de la una bazată pe consum spre una orientată pe investiții și exporturi. În anul 2010, fluxul net al investițiilor străine directe în economia națională a constituit 198,9 mil. dolari SUA, depășind nivelul anului 2009 de 1,6 ori. Din volumul total al investițiilor străine atrase în RM, aproape 77 la sută provin din țările membre UE, care au devenit cei mai fideli investitori. Stocul de investiții străine directe, acumulat la 31 decembrie 2010, a fost evaluat la 2837,5 mil. dolari SUA, majorându-se pe parcursul anului cu 7,1%.

Dar să recunoaștem și un alt aspect, că anul 2011 de asemenea nu va aduce la o creștere spectaculoasă a economiei. Un ritm de creștere de circa 7,5% este specific economiei Moldovei așa cum este ea bazată pe remitențe și consum. Dar elementul nou va surveni atunci când motorul creșterii va fi avantajul competitiv al Moldovei, pe care trebuie să-l dezvoltăm încă.

Activitatea economico-financiară a întreprinderilor de stat. La situația 31 decembrie 2010 în Registrul patrimoniului public ținut de către Agenția Proprietății Publice pe lângă Ministerul Economiei erau incluse 277 întreprinderi de stat, cu capital social în mărime de 6,2 mild. lei și 183 societăți comerciale cu capital social în mărime de 5,5 mild. lei, din care proprietatea statului 3,7 mild. lei sau 67,3 la suta. Din numărul total al întreprinderilor de stat și al societăților comerciale, 6 întreprinderi de stat și 17 societăți comerciale se afla în procedura insolvenței, iar la 8 întreprinderi de stat și 20 societăți comerciale este aplicată procedura lichidării. De asemenea în Registrul patrimoniului public mai figurează 16 întreprinderi de stat și 5 societăți comerciale, înregistrate la Camera Înregistrării de Stat, care nu desfășoară activitate, totodată pe teritoriul Ucrainei se afla 7 întreprinderi de stat, care nu sînt monitorizate de către statul RM. Valoarea totală a activelor întreprinderilor de stat la finele anului 2010 constituiau 15,9 mild. lei majorându-se în perioada de gestiune cu 2,3 mild. lei. Patrimoniul net al întreprinderilor de stat însumă 12,2 mild. lei, în creștere cu 1,7 mild. lei sau cu 17,0 la suta față de anul precedent. Venitul din vânzări obținut de către întreprinderile de stat în anul 2010 constituiau 5,3 mild. lei, majorându-se cu 10,4% comparativ cu anul 2009. Venitul obținut din prestarea serviciilor agenților economici a alcătuit 2,3 mild. lei având o pondere de 54,8%, iar din prestarea serviciilor populației 1,9 mild. lei sau

45,2% din totalul venitului de 4,2 mild. lei obținut de la prestarea serviciilor. Consumurile și cheltuielile pentru toate tipurile de activități au constituit 5,4 mild. lei. În structura cheltuielilor prevalează consumurile și cheltuielile pentru remunerarea muncii 1,9 mild. lei (35,2%), pentru materiale 1,5 mild. lei (27,7%), cheltuielile aferente serviciilor prestate terților 1,0 mild. lei (18,5%), uzura activelor pe termen lung 0,5 mild. lei (9,3%), alte cheltuieli 0,5 mild. lei (9,3%). Numărul mediu scriptic al angajaților la întreprinderile de stat constituie 41,6 mii persoane. Venitul anual din vânzări obținut în mediu per angajat s-a majorat în comparație cu anul precedent cu 13,1 mii lei și a constituit 127,6 mii lei. Salariul mediu lunar al unui angajat la întreprinderile de stat a constituit 3057 lei majorându-se față de anul precedent cu 259 lei sau cu 9,3%. Pierderile din activitatea operațională, generată de întreprinderile de stat în anul 2010, s-au cifrat la 36,7 mil. lei, pe când în anul precedent întreprinderile de stat au obținut profit din activitatea operațională în mărime de 44,3 mil. lei. Din analiza rezultatului activității economico – financiare a întreprinderilor de stat în ansamblu pe parcursul anului 2010, se observă că acestea au obținut un profit net în sumă totală de doar 71,7 mil. lei, sau cu 162,5 mil. lei mai puțin comparativ cu anul precedent. Această situație trebuie examinată de organele abilitate cu întreprinderea măsurilor de redresare a fenomenului negativ.

Creanțele întreprinderilor de stat la finele anului 2010 au constituit 1428,9 mil. lei, inclusiv: pe termen lung 23,6 mil. lei și pe termen scurt 1405,3 mil. lei. Suma totală a creanțelor s-a majorat în perioada cercetată cu 29,6 mil. lei, inclusiv: creanțele pe termen lung cu 1,4 mil. lei și creanțele pe termen scurt cu 28,2 mil. lei. Totodată, pe parcursul anului, datoriile creditoare au crescut cu 497,4 mil. lei și au însumat 3984,4 mil. lei. Astfel nivelul atragerii surselor împrumutate pe termen lung constituie 38,5 la suta. Datoriile pe termen lung s-au majorat față de anul 2009 cu 323,5 mil. lei și au constituit 1533,1 mil. lei, iar datoriile pe termen scurt s-au majorat cu 173,9 mil. lei însumând 2451,3 mil. lei. Față de Bugetul Public Național (BPN), datoriile întreprinderilor de stat la 31 decembrie 2010 însumau 105,2 mil. lei, dintre care la bugetul de stat 35,0 mil. lei, la bugetele unităților administrativ - teritoriale 8,7 mil. lei, iar față de bugetul asigurărilor sociale de stat, obligațiunile fiscale s-au majorat pe parcursul anului cu 12,2 mil. lei și constituiau 59,2 mil. lei.

Trebuie să menționăm aici și faptul că 4 întreprinderi de stat încă mai datorează față de stat pentru împrumuturi recreditate din surse interne și externe în mărime de 38,3 mil. lei și 21,9 mil. dolari SUA. La un șir de întreprinderi de stat se observă faptul că datoriile pe termen scurt prevalează activele curente ale acestora, fenomen ce semnifică aspecte negative în dezvoltarea întreprinderilor, iar starea lor financiară este instabilă și chiar precară. Unele întreprinderi de stat au practicat finanțarea activelor din contul mijloacelor împrumutate. Astfel neonorarea obligațiilor față de instituțiile financiare pentru creditele interne și externe, precum și cele acordate sub garanția statului devin obligațiuni convenționale de stat, fapt ce creează o situație dificilă și periculoasă privind independența financiară a unităților economice. Mai mult decât atât, în caz de neachitare, apare riscul financiar de stingere a acestor obligațiuni din contul surselor bugetului de stat un lucru ieșit din comun și inadmisibil. Riscuri financiare (fiscale) pentru BPN mai există și din cauza micșorării vânzărilor nete cu 162,0 mil. lei față de anul precedent, fapt ce atrage și micșorarea cu 32,4 mil. lei a taxei pe valoare adăugată încasată în bugetul de stat. Pe parcursul anului 2010 la bugetul public național, de către întreprinderile de stat au fost virate impozite și taxe în mărime de 982,2 mil. lei, cu 78,2 mil. lei mai mult comparativ cu anul precedent, dintre care: la bugetul de stat 302,4 mil. lei; la bugetele unităților administrativ-teritoriale 149,7 mil. lei; la bugetul asigurărilor sociale de stat 417,8 mil. lei; la fondurile asigurărilor obligatorii de asistență medicală 112,3 mil. lei.

Activitatea economico-financiară a societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat. Patrimoniul net al societăților pe acțiuni la finele anului 2010 a constituit 10,9 mild. lei, inclusiv partea statului 10,4 mild. lei. Comparativ cu începutul anului se observă o tendință ușoară de majorare a patrimoniului net cu 0,4 mild. lei. Valoarea totală a activelor societăților pe acțiuni se cifrează la 14,9 mild. lei și s-a majorat față de anul precedent cu 0,7 mild. lei. Ponderea cea mai mare în structura activelor o dețin activele pe termen lung circa 74,5% iar activele curente 25,5 la sută. Veniturile din vânzări au constituit 8,9 mild. lei, și au rămas la nivelul anului precedent. În structură, venitul din prestarea serviciilor constituie 30,4%, venitul din vânzarea produselor finite 41,8%, venitul din vânzarea mărfurilor 25,4%, venitul din alte activități 2,4%. Trebuie să menționăm că în anul 2010, o parte din societățile pe acțiuni ale statului sau cu cota majoră de acțiuni ale statului (circa 20 la sută), au admis o diminuare a volumului de vânzări nete față de anul precedent cu 1180 mil. lei, fapt care a atras și micșorarea taxei pe valoare adăugată. Prin urmare suma încasată la buget a constituit cu 236,0 mil. lei mai puțin decât în anul precedent. Această situație negativă și inadmisibilă pentru asigurarea finanțelor publice trebuie să fie examinată de autorități cu întreprinderea măsurilor de rigoare.

În structura consumurilor și cheltuielilor a prevalat ponderea cheltuielilor materiale 48,6%, cheltuielile pentru remunerarea muncii și contribuțiile asigurărilor sociale și obligatorii medicale 18,7%, cheltuieli aferente serviciilor prestate 14,4%, uzura activelor pe termen lung 11,9%, alte consumuri și cheltuieli 6,4 la sută.

Profitul total din activitatea operațională obținut de către societățile pe acțiuni în anul 2010 a constituit 488,1 mil. lei, fiind în creștere comparativ cu anul precedent cu 24,7 mil. lei sau cu 5,1 la sută. Din activitatea economico-financiară în ansamblu, societățile pe acțiuni au obținut profit net în mărime de 552,5 mil. lei, cu 2,4 mil. lei peste nivelul obținut în anul precedent. Pe parcursul anului 2010, numărul mediu scriptic al angajaților pe sistem constituia 20,0 mii persoane. Venitul mediu anual din vânzări per angajat a constituit 443,7 mii lei. Salariul mediu lunar al unui angajat în societățile pe acțiuni a alcătuit 4324 lei majorându-se față de anul precedent cu 308 lei sau cu 7,7%. În anul 2010 societățile pe acțiuni au asigurat achitări în BPN sub formă de impozite și taxe în volum de 1021,0 mil. lei, inclusiv: la bugetul de stat 539,5 mil. lei; la bugetele unităților administrativ-teritoriale 118,9 mil. lei; la bugetul asigurărilor sociale de stat 282,3 mil. lei; la bugetul fondurilor asigurărilor obligatorii de asistență medicală-80,3 mil. lei. Totodată, la situația din 31 decembrie 2010, datoriile societăților pe acțiuni în ansamblu față de bugetul public național au constituit 43,3 mil. lei dintre care: la bugetul de stat 9,0 mil. lei și la bugetul asigurărilor sociale de stat 31,1 mil. lei. Comparativ cu anul 2009 se observă o micșorare cu 12,2 mil. lei a datoriilor către BPN.

Sectorul întreprinderilor mici și mijlocii stă la baza creării și dezvoltării unei economii moderne și dinamice, axate pe cunoștințe. În dezvoltarea economică și socială a Republicii Moldova, sectorului de producere a întreprinderilor mici și mijlocii (ÎMM) îi va aparține și pe viitor un rol mai decisiv. Întreprinderile mici și mijlocii reprezintă, motorul economiei naționale și generatorul principal de noi locuri de muncă și de creștere economică. Ponderea produselor ÎMM în formarea PIB-ului este în continuă creștere și constituie circa 35,5%. Acest sector al economiei naționale deține circa 97,7% din numărul total de întreprinderi, asigură circa 59% din locurile de muncă, contribuie cu 39% la cifra totală de afaceri pe economie și asigură 61% din profitul net total pe economie. Cu toate acestea, accesul la finanțare al ÎMM este destul de limitat, ele consumă doar 31% din toate creditele acordate de sectorul bancar. Dar trebuie să nu uităm și faptul că Republica Moldova a fost printre ultimele state europene aflate în tranziție la capitolul implementării reformei cadrului regulator și restructurării întreprinderilor.

Cercetările asupra evoluției ÎMM ne denotă faptul că la finele anului 2010 numărul acestora a constituit 45,6 mii unități, sau cu 1,9 mii unități (4,3%) mai mult față de a. 2009. Numărul ÎMM au evoluat pe parcursul ultimilor 5 ani de la 35,4 mii unități în a. 2006 până la 45,6 mii unități în a. 2010, în creștere cu 10,2 mii unități ori cu 28,8%. Astfel majorarea numărului întreprinderilor moldovenești s-a produs în mare parte din contul formării noilor întreprinderi mici și mijlocii. Numărul angajaților care activau în întreprinderile mici și mijlocii în a. 2010 a constituit 309,4 mii persoane (cu 6,8 mii sub nivelul a. 2009), ori 58,8% din numărul total de angajați în întreprinderile din Republica Moldova. Veniturile din vânzări ale ÎMM în 2010 au însumat 65263,2 mil. lei sau 36,8% din totalul veniturilor din vânzări pe economie. Comparativ cu anul precedent acest indice a crescut cu 7783,2 mil. lei (13,5%) iar în raport cu anul 2006, veniturile din vânzări s-au majorat cu 16251,6 mil. lei (33,2). Evoluția și dinamica dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii pe fonul total al întreprinderilor în anii 2006 – 2010 se caracterizează prin indicatorii prezentați în tabelul 1.

Tabelul 1. Evoluția și dinamica dezvoltării sectorului micului business în aa.2006-2010

Anii	Nr. de întreprinderi, mii			Nr. de salariați, mii persoane			Venituri din vânzări, mil. lei		
	Total	ÎMM	Ponderea ÎMM în total, %	Total	ÎMM	Ponderea ÎMM în total, %	Total	ÎMM	Ponderea ÎMM în total, %
2006	36,1	35,4	98,1	574,9	323,3	56,2	117372,4	49011,6	41,8
2007	40,0	39,1	97,8	574,1	327,4	57,0	148512,7	56738,3	38,2
2008	42,1	41,1	97,6	572,1	328,1	57,3	175058,4	64984,1	37,1
2009	44,6	43,7	97,8	539,2	316,2	58,7	146447,0	57480,0	39,2
2010	46,7	45,6	97,7	526,2	309,4	58,8	177503,2	65263,2	36,8

Sursa: elaborată de autori, conform datelor Biroului Național de Statistică.

Rezultatele activității ÎMM ne arată că venitul mediu din vânzări pe o întreprindere în anul 2010 a constituit 1431,2 mii lei ori în creștere cu 115,9 mii lei (8,8%) față de a. 2009. De asemenea și venitul mediu pe cap de salariat din cadrul ÎMM a constituit 210,9 mii lei sau în creștere cu 29,1 mii lei (16,0%) comparativ cu anul precedent. Numărul mediu de salariați pe o întreprindere în a. 2010 a constituit 6,87 persoane sau în scădere cu 0,2 persoane față de a. 2009.

Cercetările efectuate ne demonstrează că partea preponderentă a sectorului ÎMM continuă să-și desfășoare activitatea în domeniul comerțului, ele constituind în anul 2010 circa 18,7 mii unități sau 41,0% din totalul întreprinderilor mici și mijlocii. În industria prelucrătoare au activat doar 5 mii de ÎMM sau 10,9% din total. Studiul asupra evoluției în dinamică a numărului ÎMM pe principalele genuri de activitate în anii 2009-2010 ne sugerează faptul că în pofida crizei economice mondiale, care a lăsat urme negative în economia Moldovei, totuși numărul acestor categorii de întreprinderi au înregistrat creștere în toate domeniile principale de activitate. O creștere mai pronunțată a întreprinderilor se observă în agricultură, în comerț, în tranzacțiile imobiliare, în hoteluri și restaurante, în alte activități. Evoluția numărului ÎMM în anul 2010 față de anul 2009 este prezentată în tabelul 2.

La capitolul venituri din vânzări aferente genurilor de activitate, situația s-a îmbunătățit în anul 2010 comparativ cu anul de plină criză 2009. Practic în toate principalele domenii de activitate, veniturile din vânzări obținute de către ÎMM au fost în creștere comparativ cu cele obținute în anul precedent.

Tabelul 2. Evoluția în dinamică ÎMM pe genuri de activitate în anul 2010 față de 2009

Genuri de activitate	2009			2010			2010 în % față de 2009
	IMM (mii unități)	Ponderea ÎMM în:		IMM (mii unități)	Ponderea ÎMM în:		
		total întreprinderi, %	total ÎMM, %		total întreprinderi, %	total ÎMM, %	
Total inclusiv	43,7	97,8	100	45,6	97,7	100	104,4
Agricultura, economia vânatului și silvicultura	2,3	97,1	5,3	2,3	97,4	5,1	100,9
Industria prelucrătoare	5,1	96,7	11,7	5,0	96,4	10,9	97,1
Energie electrică, gaze și apă	0,2	80,5	0,5	0,2	83,7	0,4	92,5
Construcții	2,5	98,0	5,7	2,5	97,4	5,6	101,8
Comerț cu ridicata și cu amănuntul	18	98,3	41,2	18,7	98,0	41,0	104,0
Hoteluri și restaurante	1,3	99,2	3,0	1,4	99,2	3,1	108,6
Transporturi și comunicații	3,0	98,3	6,9	3,1	98,1	6,8	103,8
Tranzacții imobiliare, servicii prestate întreprinderilor	6,6	98,4	15,1	7,3	98,4	16,0	110,6
Alte activități	4,7	96,7	10,8	5,1	97,1	11,1	108,1

Sursa: elaborată de autori, conform datelor Biroului Național de Statistică, Comisia Națională a Pieței Financiare

Tabelul 3. Evoluția veniturilor ÎMM din vânzări aferente genurilor de activitate în anul 2010 comparativ cu anul 2009

Genuri de activitate	Anul 2009				Anul 2010			
	Total, mil. lei	ÎMM, mil. lei	Ponderea ÎMM în:		Total, mil. lei	ÎMM, mil. lei	Ponderea ÎMM în:	
			total întreprinderi, %	total ÎMM, %			total întreprinderi, %	total ÎMM, %
Total inclusiv	146447	57480	39,2	100	177503,2	65263,2	36,8	100
Agricultura, economia vânatului și silvicultura	4806,9	3161,6	65,8	5,5	7020,4	4588,9	65,4	7,0
Industria prelucrătoare	22207,4	8098,7	36,5	14,1	26436,2	8975,4	34,0	13,8
Energie electrică, gaze și apă	15074,2	199,8	1,3	0,4	17071,2	246,4	1,4	0,4
Construcții	6451,8	3992,4	61,9	6,9	8242,2	5038,3	61,1	7,7
Comerț cu ridicata și cu amănuntul;	65622,8	30109	45,9	52,4	82101,3	32723,7	39,9	50,1
Hoteluri și restaurante	1182,5	817,2	69,1	1,4	1368,0	874,8	63,9	1,3
Transporturi și comunicații	15301,2	4915,2	32,1	8,6	17805,7	5946,5	33,4	9,1
Tranzacții imobiliare, servicii prestate întreprinderilor	5773,7	3866,2	67,0	6,7	6639,3	4197,4	63,2	6,4
Alte activități	10026,5	2319,9	23,1	4,0	10819,0	2671,7	24,7	4,2

Sursa: elaborată de autori, conform datelor Biroului Național de Statistică, Comisia Națională a Pieței Financiare

Creșterea în ansamblu pe sectorul ÎMM a constituit 13,5 la sută, dar pe unele genuri de activitate în parte creșterea a fost și mai impresionantă. Astfel în domeniul agriculturii creșterea a constituit 14,5%, în domeniul energiei electrice, gaze și apă 23,3%, în domeniul construcțiilor 26,2%, în domeniul transporturi și comunicații 21,0% etc. Datele statistice prezentate în tabelul 3, caracterizează evoluția veniturilor din vânzări a ÎMM și ponderea acestora pe domenii de activitate.

Nivelul de dezvoltare economică este în directă dependență de activitatea agenților economici, care la rândul lor depind de mediul de afaceri existent în țară. În perioada de analiză 2001-2010, numărul agenților economici pe toate tipurile de activități a sporit an de la an. Numărul întreprinderilor, care au prezentat rapoarte de dare de seamă, în anul 2010 a sporit în comparație cu anul 2001 de peste două ori, constituind 46,7 mii unități. O evoluție similară s-a înregistrat și în sectorul ÎMM,

numărul întreprinderilor majorându-se de 2,2 ori (până la 45,6 mii unități în anul 2010). În ultimii 10 ani numărul salariaților din sectorul IMM a crescut de la 123,7 mii până la 309,4 mii persoane, adică de 2,5 ori, veniturile din vânzări au crescut și mai semnificativ de peste 6 ori (de la 10,8 până la 65,3 mild. lei), iar la capitolul „profit” situația s-a schimbat radical de la pierderi de 242,5 mil. lei în anul 2002 la 5457 mil. lei profit în anul 2010.

Studiul asupra activității sectorului businessului mic și mijlociu cuprinde un grup de agenți economici care prezintă Biroului Național de Statistică dări de seamă financiară și alte date statistice. Analiza datelor statistice privind evoluția sectorului nominalizat în anii 2001-2010 ne demonstrează că în perioada indicată numărul IMM a crescut practic în toate sferile economiei naționale. Dacă în anii 2001-2002 cota întreprinderilor mici și mijlocii în numărul total al agenților economici care prezentau rapoarte statistice privind activitatea curentă constituia 89,5%, apoi în anul 2010 ponderea acestora a alcătuit circa 97,7% care pe parcursul ultimilor patru ani a rămas constantă fără devieri semnificative. Indicii principali care caracterizează activitatea IMM în ultimul deceniu sunt reflectați în tabelul 4.

Tabelul 4. Evoluția principalilor indicatori a activității întreprinderilor din sfera businessului mic și mijlociu în anii 2001-2010

Anul	Numărul de întreprinderi, mii unități			Numărul de salariați, mii persoane			Venituri din vânzări, mild. lei			Profit (+), pierderi (-) până la impozitare, mil. lei		
	Total	IMM	Ponderea IMM în total, %	Total	IMM	Ponderea ÎBMM în total, %	Total	IMM	Ponderea IMM în total, %	Total	IMM	Ponderea IMM în total, %
2001	22,9	20,5	89,5	514,6	123,7	24	41,9	...	0,0	-757	...	0,0
2002	24,7	22,1	89,5	513,8	130,4	25,4	47,7	10,8	22,6	138	-242,5	-
2003	28,0	25,2	90,0	524,1	147,0	28,0	62,8	13,9	22,2	2012	226,6	11,3
2004	30,4	27,8	91,4	573,8	173,5	30,2	77,3	19,9	25,8	2373	355,6	15,0
2005	33,1	32,6	98,5	578,0	179,7	31,1	97,6	24,9	25,6	3799	1287	33,8
2006	36,1	35,5	98,1	574,9	323,3	56,2	117,3	49,0	41,8	5038	1748	34,6
2007	39,1	38,2	97,8	574,1	327,4	57,0	148,5	56,7	38,2	10836	3120	28,8
2008	41,1	40,1	97,6	572,1	328,1	57,3	175,0	65,0	37,1	15549	5483	35,3
2009	44,6	43,7	97,8	539,2	316,2	58,7	146,7	57,8	39,2	3665,0	2243	61,2
2010	46,7	45,6	97,7	526,2	309,4	58,8	177,5	65,3	36,8	13181	5456,9	41,4

Sursa: elaborată de autori, conform datelor Biroului Național de Statistic, Comisia Națională a Pieței Financiare

Cercetările asupra rezultatelor financiare obținute în anul 2010 comparativ cu anii precedenți ne indică faptul că profitul până la impozitare, obținut de IMM, după o diminuare drastică în anul de criză 2009, și-a revenit și chiar a depășit în unele ramuri, nivelul anului de până la criză 2008. Profitul până la impozitare în anul 2010 a crescut comparativ cu anul 2009 de peste 2,4 ori, constituind 5456,9 mil. lei ori 99,5 la sută din rezultatele anului 2008 la acest capitol. Starea financiară s-a îmbunătățit practic în majoritatea domeniilor de activitate și tipurilor de întreprinderi (mijlocii, mici și micro) cu excepția „Hoteluri și restaurante” unde situația s-a înrăutățit într-o oarecare măsură. Datele din tabelul 5, caracterizează situația financiară a sectorului IMM pe genuri de activitate.

Analiza evoluției situației financiare a IMM în perioada de activitate 2002-2010 ne demonstrează schimbări esențiale practic în toate genurile de activitate a acestora. O remarcabilă dinamică în direcția îmbunătățirii situației financiare au înregistrat IMM din domeniul „Agricultura, economia vânatului și silvicultura” unde acest indicator a evoluat de la 113 mil. lei pierderi în anul 2002 la 863 mil. lei profit în anul 2010. De asemenea, IMM din domeniul „Tranzacții imobiliare, servicii prestate întreprinderilor”, înregistrând în anul 2002 pierderi de 75 mil. lei au obținut în anul 2010 profit de 1063 mil. lei și aceasta în pofida urmărilor dezastruoase ale crizei mondiale. Îmbunătățirea situației la capitolul profit au fost înregistrate și de întreprinderile businessului mic din alte genuri de activitate ale economiei naționale. Datele statistice prezentate în tabelul 6 caracterizează situația financiară a IMM în anii 2002-2010 prin prisma indicatorului rezultatelor profitului.

Tabelul 5. Profit /pierderi până la impozitare obținute de către IMM în anul 2010 față de anul 2009 pe genuri de activitate, milioane lei

Genuri de activitate	Profit (+), pierdere (-) până la impozitare							
	anul 2009				anul 2010			
	ÎMM - total	inclusiv			ÎMM - total	inclusiv		
mijlocii		mici	micro	mijlocii		mici	micro	
Total, inclusiv	2243,2	725,6	1357,5	160,1	5456,9	1931,5	2842,4	683,0
Agricultura, economia vânătorii și silvicultura	-39,8	-74,8	32,3	2,7	863,4	389,8	396,6	77,0
Industria prelucrătoare	264,5	171,4	98,4	-5,2	720,9	368,5	257,3	95,1
Energie electrică, gaze și apă	-24,1	-11,7	-11,4	-1	-19,0	-14,4	-2,0	-2,6
Construcții	286,5	105,2	142,6	38,7	569,6	244,8	273,3	51,5
Comerț cu ridicata și cu amănuntul;	939,5	340,3	656,6	-57,4	1954,4	671,8	1193,3	89,3
Hoteluri și restaurante	-45,6	-12,3	-27,1	-6,2	-58,9	-13,0	-24,2	-21,8
Transporturi și comunicații	267,8	98,2	153,3	16,3	287,2	57,6	208,9	20,7
Tranzacții imobiliare, servicii prestate întreprinderilor	543,3	64,1	343,8	135,4	1063,2	255,7	472,4	335,1
Alte activități	51,1	45,2	-31,0	36,8	76,1	-29,3	66,8	38,7

Sursa: elaborată de autori, conform datelor Biroului Național de Statistică și Comisia Națională a Pieței Financiare

Reglementarea excesivă a activității IMM este o povară, care nu conduce la îmbunătățirea condițiilor de dezvoltare a acestora. Fenomenele birocrăției și corupției, care mai persistă în activitatea întreprinderilor private, hărțuiesc întreprinderile mici și mijlocii. Situația actuală a sectorului IMM este sub nivelul optim iar impactul economic pozitiv este sub potențialul său curent. Majoritatea IMM se ocupă cu comerțul și servicii no-inovatoare. Această situație ne impune necesitatea de optimizare a procedurilor de inițiere și încheiere a afacerilor și de a duce la bun sfârșit reforma promițătoare a ghișeului unic. Concentrarea asupra IMM inovatoare și orientate spre creștere, poate debloca potențialul sectorului pentru creșterea economică pozitivă. Doar optimizarea legislației și sprijinul afacerilor inovatoare va da curs deblocării sectorului IMM. Este binevenit faptul, că statul întreprinde eforturi pentru a susține acest sector.

Tabelul 6. Evoluția situației financiare a IMM pe tipuri de activități, în a 2002-2010 (mil. lei)

Genuri de activitate	Profit (+), pierdere (-) până la impozitare									
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
Total din care:	-242,5	226,6	355,6	1287	1748	3120	5483	2243,2	5456,9	
Agricultura, economia vânătorii și silvicultura	-113,3	-24,4	-8,1	1,5	80,1	372,1	636,5	-39,8	863,4	
Industria prelucrătoare	-32	11	-38,1	208,5	198,2	438,2	840,3	264,5	720,9	
Energia electrică și termică, gaze și apă	-9,6	-12,4	-14,8	-18,5	-23,8	-3,9	-44,1	-24,1	-19,0	
Construcții	20,8	39,8	112,5	204,2	332,2	503,8	608,6	286,5	569,6	
Comerț cu ridicata și cu amănuntul	-32,7	125,4	180,6	506,3	732,0	1062,7	2132,2	939,5	1954,4	
Hoteluri și restaurante	-	-	-	-	-	-	-	-45,6	-58,9	
Transport și comunicații	-9,1	19	26,2	118,2	136,9	192,3	435,9	267,8	287,2	
Tranzacții imobiliare, servicii prestate întreprinderilor	-75,3	78,4	112,7	209,3	295,1	478,3	685,0	543,3	1063,2	
Alte activități	8,7	-10,2	-15,4	58	-2,7	77,2	188,9	5,5	76,1	

Sursa: elaborată de autori, conform datelor Biroului Național de Statistică, Comisia Națională a Pieței Financiare

Pentru crearea unui mediu economic competitiv și atractiv de afaceri, factorii de decizie urmează să monitorizeze riguros piața. Trebuie interzise toate auto-reglementările care subminează concurența liberă, în special: fixarea prețurilor, prețurile recomandate, impunerea restricțiilor de intrare și acordare de drepturi exclusive de a presta anumite servicii. O altă măsură de susținere a dezvoltării sectorului businessului mic și mijlociu este facilitarea creării și lichidării unei întreprinderi. O problemă acută rămâne a fi accesul restricționat al ÎMM la sursele financiare. Aceasta se consideră o realitate bine-definită și o problemă economică pentru Moldova, care derivă din sectorul bancar slab dezvoltat și din o serie de bariere specifice ÎMM. Din acest punct de vedere necesită gestionarea simultan a două probleme: dezvoltarea în continuare a sectorului bancar și totodată eliminarea constrângerilor practice în acest domeniu.

Un sector dezvoltat al ÎMM poate reconfigura economia Republicii Moldova, atât prin oportunitățile masive de angajare în câmpul muncii, cât și prin competitivitate și dinamism dar pentru aceasta e nevoie de a derula reforme consistente, atât pe palierul optimizării legislative, cât și pe cel al sprijinului acelor ÎMM care demonstrează eficiență și viziune. Toate acestea trebuie să fie bazate pe o educație economică de calitate și pe insuflarea spiritului antreprenorial. De asemenea trebuie să existe o asigurare ca toți agenții economici să dispună de șanse egale la programele de ajutor de stat, iar criteriile de selecție să fie transparente, nediscriminatorii și bazate doar pe raționamente economice. Transparente dar și ample ar trebui să fie și datele statistice raportate oficial, pentru a oferi o imagine obiectivă asupra dezvoltării sectorului și a facilita analiza sa calitativă. Pe de altă parte, datele statistice naționale trebuie să fie accesibile de comparat cu cele din statistica statelor-membre UE.

Toate cele menționate mai sus ne sugerează previziunea că, totuși optimismul pare să prevaleze pesimismul. Inițial pentru anul 2011 Guvernul prognoza o creștere economică reală cu o rată de 4,5% adică PIB va înregistra o valoare de 82,1 mild. lei, mai apoi către mijlocul anului, acest indice a fost precizat o creștere economică de 4,8 la sută. Între timp, nivelul creșterii economiei naționale a fost revăzut în august 2011 și de către centrul analitic “Expert-grup”, prognozând o creștere de 6,6 %. Prognoza Guvernului prevede că, creșterea PIB va fi asigurată de o sporire a producției industriale cu circa 7,5%, a producției agricole cu circa 2 la sută, a ritmului de creștere a investițiilor în capital fix comparativ cu cel al PIB de peste 1,5 ori ca urmare a reorientării politicii investiționale spre programe de performanță, modernizării întreprinderilor autohtone, infrastructurii și dezvoltării businessului mic și mijlociu. Exporturile în 2011 vor însuma un volum de 1,8 mild. lei, cu o majorare de 14 la sută față de anul trecut, iar prevederile pentru importuri sunt de 4,37 mild. lei, creșterea fiind de 13,5% față de 2010. Ar fi totuși un succes dacă măsurile nominalizate mai sus vor fi realizate pe parcursul anului 2011. De asemenea menționăm că anul 2011 va fi un an destul de dur, marcat de lupta pentru supraviețuire a sectorului real al economiei, care se confruntă și cu bariere instituționale. Însă, prin politici publice inteligente și accelerarea vitezei de derulare a reformelor structurale, fragila relansare economică din 2010 se poate fortifica în 2011. Este crucial ca banii de la buget să fie alocați pentru investiții efective, și nu statistice. Investițiile nu trebuie să fie sacrificate sub nici o formă pentru a plăti pensiile și salariile.

În concluzie:

a) Pentru asigurarea unui mediu economic competitiv și atractiv de afaceri, factorii de decizie trebuie să monitorizeze riguros piața. Aici trebuie interzise toate auto-reglementările care subminează concurența liberă, în special: fixarea prețurilor, prețurile recomandate, impunerea restricțiilor de intrare și acordarea de drepturi exclusive de a presta anumite servicii.

b) Crearea unui mediu investițional atractiv, reabilitarea infrastructurii, promovarea

exporturilor, crearea locurilor de muncă, acestea ar fi obiectivele primordiale ale Guvernului pentru stabilizarea unui mediu favorabil de afaceri și relansarea economiei naționale, mai ales după o perioadă de criză atât de pronunțată și cu urmări grave pentru unitățile economice, iar consolidarea businessului mic și mijlociu este unul din elementele cheie care neapărat va contribui la creșterea economică, la reducerea numărului șomerilor și evident a sărăciei.

c) Fragila și totodată neașteptata revenire economică pe parcursul anului 2010 nu e însoțită din păcate de o promovare autentică a reformelor structurale, care ar putea încuraja dezvoltarea mediului de afaceri. Activitatea agenților economici într-un climat neprietenos și incert face deosebit de dificilă atingerea mult râvnitei direcționări a economiei naționale de la una bazată pe consum spre una orientată pe investiții și exporturi.

d) Pentru a soluționa problemele ce țin de îmbunătățirea cadrului normativ–legislativ și a mediului financiar pentru întreprinderile mici și mijlocii, este necesară implicarea statului prin oferirea de diverse facilități pentru suport și dezvoltare. Băncile trebuie să-și orienteze activitatea sa spre dezvoltarea portofoliului de credite destinate finanțării activității IMM-urilor. Se cere implicarea cât mai activă a administrației publice centrale și locale, a instituțiilor financiar-bancare, a proiectelor de asistență tehnică destinate dezvoltării sectorului IMM..

e) O economie mică și deschisă, dar fără o piață internă suficientă, țara noastră este sortită să se orienteze la comerțul extern. De aceea, o mare parte din provocările cu care ne vom confrunta pe termen scurt, dar și pe termen mediu, sunt cele externe: cum vor reuși țările din zona EURO să tempereze economiile vulnerabile; dacă vom reuși sau nu să evităm posibilele surprize pe piața de desfacere din Federația Rusă.

Bibliografie:

1. Buletine statistice trimestriale și anuale ale Biroului Național de Statistică (2005-2010). www.statistica.md
2. Raport anual a Comisiei Naționale a pieței Financiare pentru anul 2009. www.cnpf.md
3. Raport anual a Comisiei Naționale a pieței Financiare pentru anul 2010. www.cnpf.md
4. Anuarul Statistic al Republicii Moldova 2001-2010 //Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova // Chișinău, 2010.